

Una persona irrepetible

Rosa Congost

«El que voldríem és que cadascú de vosaltres parlés del seu Ernest Lluch», em va dir Jordi Pla el dia que em va telefonar per convidar-me a participar en aquest acte. Jo vaig replicar: «No en seré capaç, i no és això el que a mi em pertoca; sóc massa jove i, sobretot, no té gaire interès el que jo pugui dir des del punt de vista personal». I vaig suggerir: «Bé, si voleu, podria parlar del Lluch universitari...». Però havia comès un error. Per un moment havia entrevist Ernest Lluch com un home de moltes facetes que podien separar-se l'una de l'altra... i segurament perquè vaig pensar que d'altres, els polí-

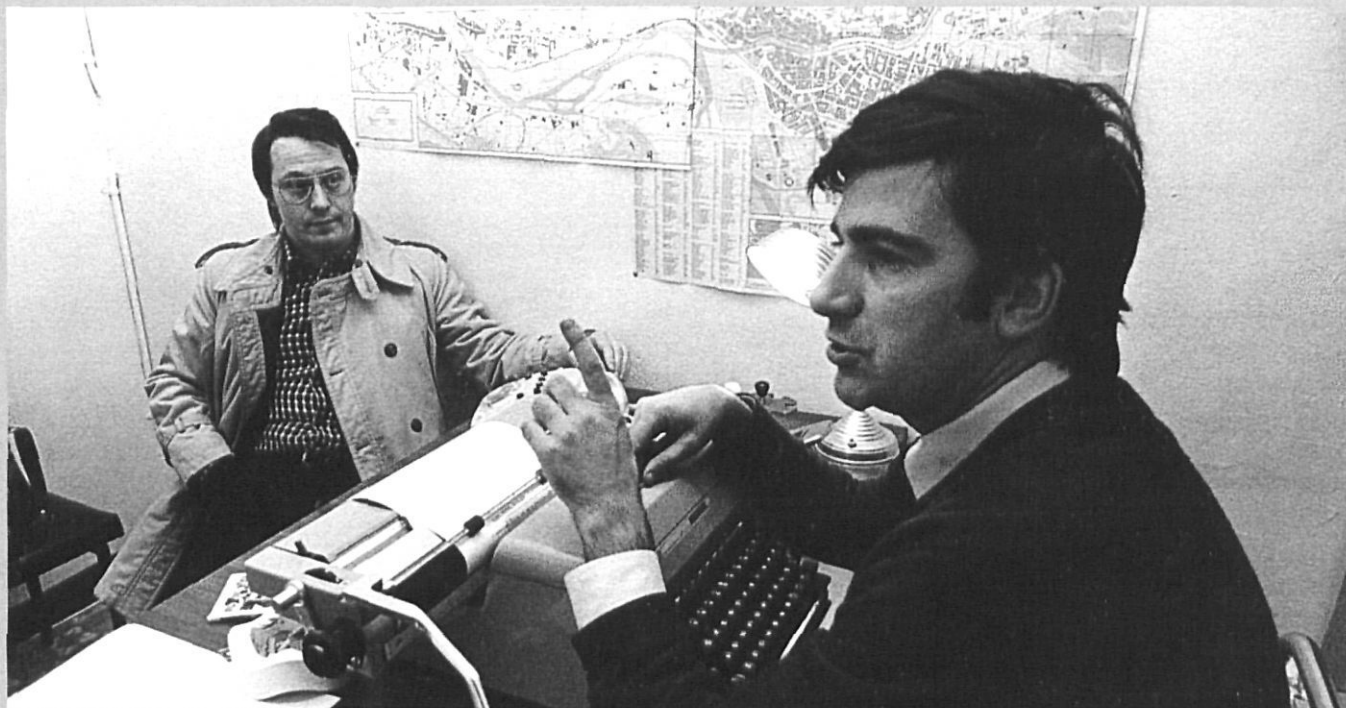
tics de la taula, parlarien de l'Ernest Lluch polític, vaig creure que a mi, universitària, em corresponia parlar de l'Ernest Lluch universitari. L'error havia estat preguntar-me: «De quin Ernest Lluch parlaré?».

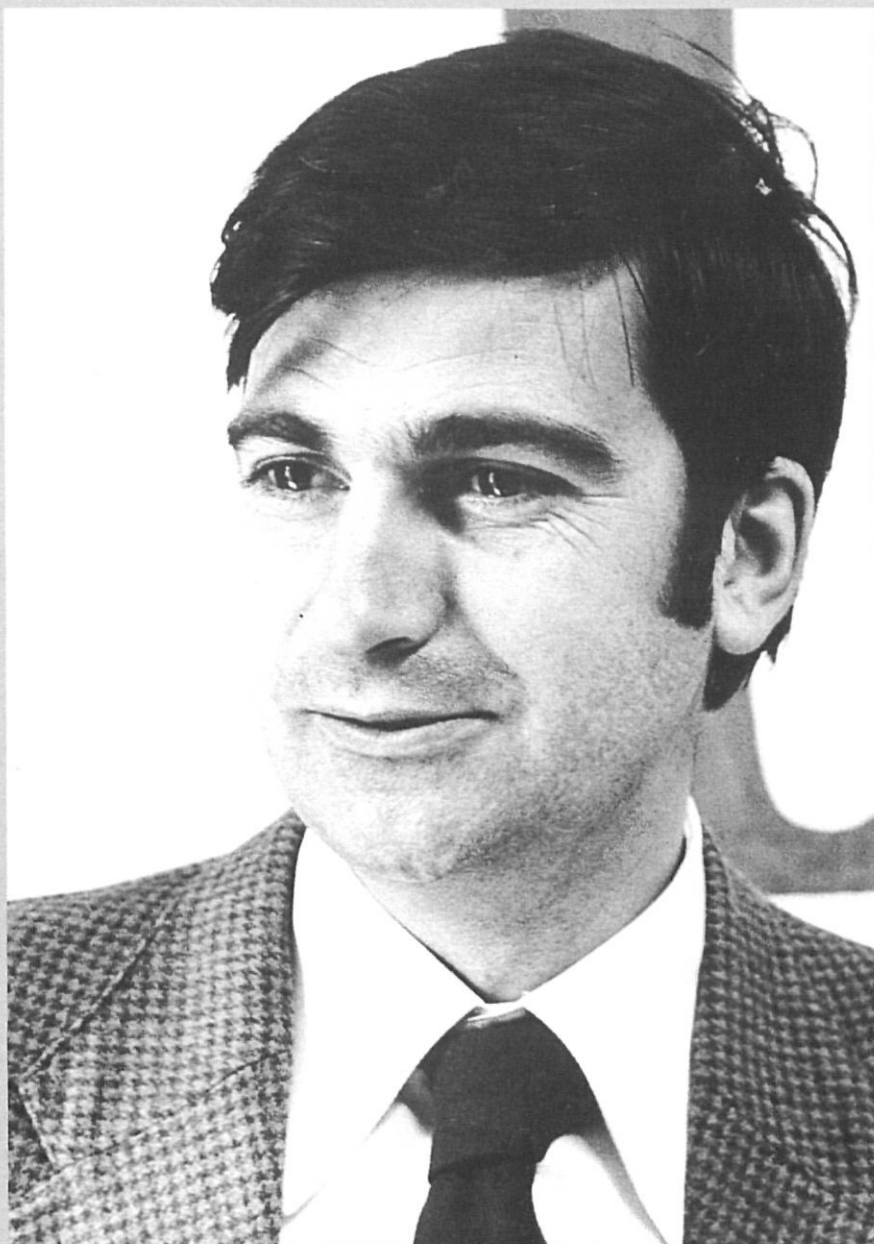
Aviat em vaig adonar que m'era impossible destriar un Ernest Lluch dels altres: perquè quan, els darrers anys, havia coincidit amb ell a la Universitat de Barcelona, al seu departament, sovint em parlava de política, de música, del Barça (a mi!!) o de les filles, i perquè la discussió més apassionada sobre història la vam tenir en una habitació de l'Hospital de Girona on vam coincidir una

tarda fa poc més d'un any. I mentre discutíem acaloradament sobre la Guerra de Successió jo no podia evitar de pensar, de sentir, que estava acompanyant un pare, un paràs, amant de les seves filles, en una de les circumstàncies més dures de la seva vida.

No hi havia cap més remei: si volia parlar de l'Ernest ho havia de fer des d'un punt de vista personal, no només perquè la seva desaparició havia sacsejat tota la meva persona, sinó perquè era necessari prendre'l tot ell, perquè era un de sol, el polític, l'economista, l'historiador, l'aficionat al Barça i a la música, el pare.

Amb Lluís de Puig, a Girona.

S. MARTÍ

.....

I en la impossibilitat de parlar d'un Ernest Lluch parcial he basat aquesta intervenció. És cert que a molts ens han impressionat les imatges que ens han mostrat a la televisió: l'Ernest, en aquell míting del País Basc, adreçant-se a uns joves radicals que l'escridassaven. L'hem vist arriscant la seva vida i l'hem mirat d'una manera diferent. Hem pensat que no el coneixíem tant com ens crèiem. Però seria un error substituir una imatge vella, familiar, per una de nova, inaccessible, perquè equivaldria a pensar que el Lluch que nosaltres coneixíem no era autèntic; i, de fet, sabem que només perquè era autèntic havia connectat tan i tan bé amb tots nosaltres.

Per això, repeteixo, em sembla del tot fictici separar el Lluch universitari, o el Lluch historiador, del Lluch persona irrepetible. Una persona que, malgrat la seva gran notorietat pública, no actuava de cara a la galeria, sinó que va saber gaudir, en cada moment i cada dia, del gust de ser ell mateix. Era corrent sentir dir: «En Lluch és tot un personatge»; però això ho solíem dir, pensar, no després d'haver-lo vist a la televisió, no després d'haver-lo sentit parlar en una tertúlia a la ràdio, sinó després d'haver-hi mantingut una conversa privada, de vegades després d'haver penjat el telèfon. I sempre amb un somriure –de vegades agre-dolç, però sempre un somriure– als llavis.

No fa gaires dies, aquí, a Figueres mateix, la Mireia em va dir: «Però tu eres molt jove, quan ens vam conèixer!». Recordar com vaig conèixer Ernest Lluch i la seva família m'obliga també a reflexionar sobre com em van arribar a marcar

determinats anys. El vaig conèixer el 1975; ell impartia uns cursos sobre marxisme en una casa particular, que aviat va esdevenir una casa d'amics, de Banyoles. En tinc un vague record: l'Ernest arribava amb una Vespa i ens parlava de Baran i Sweezy, noms que després vaig recuperar a la Universitat. Eren anys en què jo combinava la meua formació d'historiadora a la Facultat amb la militància política, en els temps apassionants de final del franquisme i construcció de la democràcia. Vaig fer campanya perquè l'Ernest sortís elegit diputat a les eleccions de 1977, però era massa jove per poder-lo votar. I recordo molt espe-

cialment el dia que, a la seu del PSC a Minali, es va obrir la porta –quan un recorda una porta que s'obre vol dir que encara resta oberta– i va aparèixer Enric Lluch, el seu germà, que en aquells moments era el meu professor –ja estimat, ja entranyable– de geografia i que venia a buscar «fotos» –és a dir, pòsters– del seu germà, del «tiet» Ernest.

M'he d'afanyar a dir que les meves relacions (amb l'Ernest, i amb la família) no van canviar quan vaig decidir deixar de militar al PSC. Ell coneixia les meves recerques i mentre era ministre de Sanitat m'enviava dades i notícies de l'Archivo Histórico Nacional que pensava que

em podien interessar. I el fet que es pensés durant aquells anys que jo era sobretot geògrafa, i així ho escrivís en la conferència sobre l'Empordà que va pronunciar en aquest local el 1984, tampoc no em va saber greu, perquè jo sabia que era influència directa del seu germà Enric, i me'n sentia honorada.

Van passar força anys; jo ja era professora del mateix edifici universitari on havia estudiat geografia i història; els punts de contacte –el món universitari, la història econòmica i, sobretot, els historiadors amics– amb l'Ernest s'havien ampliat i eren fluidos. Un dia es va obrir una altra porta –la del meu despatx– i va aparèixer una noia jove, d'uns vint-i-dos anys, que s'acabava de llicenciar en història a la Universitat de Barcelona. La vaig reconèixer de seguida, tot i que no la veia des que era una nena. Em va preguntar tímidament: «Te'n recordes de mi?». «És clar», vaig dir jo. A partir d'aquell dia, les meves relacions amb la família Lluch van intensificar-se. A través de Rosa Lluch, l'Ernest, l'Enric i la Dolors

van estar molt més presents en la meua vida. Només que ara van passar a ser «la mare», «el pare» i «el tiet». La història, en minúscula (una beca d'investigació) i en majúscula (els remences, les lluites pageses), ens tornava a unir. I si en vull fer menció aquí és perquè sé molt bé que a l'Ernest, al «pare», li hauria agradat. I perquè quan vaig conèixer la terrible notícia el primer que vaig pensar (i el que em resistia a creure) va ser: «Han matat el pare de la Rosa... de la Mireia, de l'Eulàlia».

No voldria transmetre la impressió que entre l'Ernest i jo no hi havia desacords. Història i política s'havien entrellaçat en la formació de la nostra personalitat i ens havien unit, però els nostres temperaments eren massa diferents perquè aquesta circumstància no fes que discrepéssim amb facilitat. Sóc dels que van deixar de militar al PSC quan Ernest Lluch va defensar la LOHPA; i havíem discutit, i discrepat, sense posar-nos d'acord, sobre la manera d'enfocar els problemes històrics. Seria absurd –i fins i

tot deshonest– negar avui que hi havia discrepàncies entre nosaltres. El que no vaig arribar a dir-li mai, i segurament l'hauria sorprès, és que ell encarnava, per a mi, la cara més positiva de la política: quan era diputat socialista o ministre de Sanitat, perquè no va perdre mai el seu interès i la seva curiositat per les persones senzilles, pels militants de base, per la gent que l'aturava pel carrer...; quan era un militant de base, perquè no va deixar d'interessar-se i de treballar, en la manera que li va ser possible i va creure necessari, per les grans causes, tot i que sabia que estava arriscant la vida.

Sense abandonar el fil conductor de la meua intervenció finalitzaré –a l'Ernest també li hauria agradat– citant un historiador que tots dos admiràvem però que, sobretot, tots dos estimàvem (una altra vegada els afectes penetrant en l'esfera intel·lectual...). No es tracta en aquest cas d'una citació del Pierre Vilar historiador, del Vilar autoritat acadèmica, sinó del Pierre Vilar persona

Ernest Lluch, al seu pis de València, l'any 1970.

observadora de la vida. En el seu darrer llibre, concebut a partir dels records, Pierre Vilar exposa el que pot ser «una regla» de la vida humana. Segueix en això el seu amic de Barcelona –i personatge singular– Oliver Brachfeld:

«Tot home se sent obligat a orientar la seva vida en tres direccions: cal construir-se, primer, una vida personal o familiar, entenent que haurà de dedicar un terç de les seves atencions ja sigui a aventures, ja sigui a una família; segonament, ha de tenir un ofici, una professió, consagrar-s'hi i aconseguir l'èxit; en tercer lloc, ha d'enfrontar-se als seus deures socials, que li imposen o li proposen una sèrie de compromisos. Ningú no pot satisfer al mateix temps aquestes tres vocacions. Se'n poden combinar dues, però mai poden dur-se a terme totes tres. Si algú ho intenta, el resultat és la dispersió o el fracàs».

Fins aquí l'evocació de les teories de Brachfeld. Vilar prossegueix: «Al llarg de la meua vida, he vist com aquesta regla s'acomplia. En el meu entorn i en les bio-

grafies conegudes gairebé no he pogut observar cap excepció a aquesta norma». Però és evident –i no fa gaires dies el mateix Pierre Vilar, afectadíssim, m'ho recordava– que l'Ernest n'era una. La citació de Vilar, penso, ens dóna la clau per entendre la singularitat de l'Ernest. I el perquè del gust d'haver-lo conegut, d'haver pogut discutir amb ell, d'haver discrepat d'ell. Només podia transmetre'l un home capaç de viure tantès passions –individuals i col·lectives– alhora. Seria absurd concloure que Lluch va intentar combinar les tres vocacions de Brachfeld, perquè segurament no va percebre-les mai com tres vocacions diferenciades. Penso que el que el feia excepcional era precisament la seva vocació de viure (amb tota la passió i intensitat de què era capaç) una vida, una de sola, la seva, bo i sabent, intuïnt, que això podia voler dir accelerar el dia de la seva mort. I és per haver viscut com va viure que avui som tants i tantes els que el plorem.

Rosa Congost

Amb Jaume Fuster, Max Cahner i Josep M. Figueres, la Nit de Santa Llúcia de 1979.

